

Drsnosť povrchu

Parametre drsnosti povrchu sú definované v normách ISO.

Základné meracie jednotky:

Základom merania parametrov a charakteristík drsnosti povrchu je jednotka dĺžky (μm).

Etalóny a etalónové zabezpečenie laboratória

Drsnosť povrchu je geometrickou vlastnosťou povrchu a neexistujú priame metódy na jej meranie. Ide o technickú veličinu, ktorá má rozhodujúci vplyv na koeficient trenia stýkajúcich sa plôch. Obvykle sa merajú vhodné charakteristiky a parametre, ktoré sa považujú za kritériá drsnosti povrchu.

Drsnosť povrchu sa hodnotí na základe rôznych kritérií kvalitatívne a kvantitatívne.

V súčasnosti pre kvantitatívne hodnotenie štruktúry povrchu - drsnosti najčastejšie používajú špeciálne prístroje: dotykové profilometre a profilografy.

Základom merania parametrov a charakteristík drsnosti povrchu je jednotka dĺžky (μm), definovaná v normách STN EN ISO 4287-1, 2; 4288; 5436 a realizovaná súborom etalónov mikrodĺžky (hĺbka rysky a rozstup rysiek), ktorých konvenčne pravá hodnota hĺbky rysky sa meria prostredníctvom vlnovej dĺžky (na interferenčnom mikroskope), tieto etalóny sú pre oblasť merania drsnosti povrchu **primárnymi etalónmi**.

Prístrojovú zostavu etalónu v oblasti merania drsnosti povrchu tvorí:

- dotykový profilometer - Talysurf 6 (etalonážne zariadenie)
- etalóny drsnosti povrchu:
  - súbor etalónov na kontrolu vertikálneho zväčšenia typ A
  - etalóny periodického tvaru profilu typ C
  - etalóny náhodného tvaru profilu typ D

Dotykový profilometer laboratórneho typu Talysurf 6 je používaný v laboratóriu drsnosti povrchu na meranie drsnosti profilovou metódou s postupnou transformáciou informácie o profile počas mechanického posúvania hrotu po meranom povrchu.

Prístroj umožňuje kontrolovať kvalitu povrchu bez porušenia povrchu, vyznačuje sa veľkou presnosťou, možnosťou merania veľkého množstva parametrov drsnosti povrchu prípadne vlnitosti povrchu s možnosťou vyjadrenia výsledkov meraní grafickým záznamom.

Vyhodnotenie nameraných hodnôt parametrov etalónov drsnosti povrchu na dotykovom profilometri Talysurf 6 sa uskutočňuje pomocou počítača a vyhodnocovacieho programu TalyProfile 3.0.10.

Filtrovanie nameraných hodnôt parametrov R sa uskutočňuje výberom Gaussian filtra, R_k parametre dvojitém Gaussian filtrom. Na kalibráciu etalónov vertikálneho zväčšenia je používaný snímač bez filtra .

Na kalibráciu a justovanie dotykových profilometrov sa používajú etalóny drsnosti povrchu. Tie sa podľa tvaru profilu delia na:

- typ A - etalóny na kontrolu vertikálneho zväčšenia,
- typ C - etalóny periodického tvaru,
- typ D - etalóny náhodného tvaru profilu

Nadväznosť

Nadväznosť je realizovaná na etalón drsnosti povrchu typ 112/557C, Rank Taylor Hobson Ltd, číslo B.C.S 0026, ktorá stelesňuje hodnoty parametrov drsnosti.

Medzinárodné porovnávacie merania

Vykonávajú sa v rámci regionálnych združení Euromet. Prehľad niektorých porovnávacích meraní.

Etalónové zariadenia	Rozšírená neistota (k = 2)	Nadväznosť	Medzinárodné porovnanie
Profilometer Talysurf 6 Etalóny drsnosti povrchu typ A Etalóny drsnosti povrchu typ C, D	6 % (1 ÷ 3) % (3 ÷ 10) %	PTB	1982 - PTB 1985 - NPL 1986 - PTB 2000 - PTB 2002 - EUROMET

Metrologické služby poskytované laboratóriom

Etalón drsnosti povrchu má presne definovaný a normalizovaný charakteristický profil, v praxi sa používa dvoma spôsobmi.

V prvom prípade slúži na nastavenie parametrov prístrojov (etalóny vertikálneho zväčšenia a etalóny drsnosti povrchu - parameter R_a) - justáž prístroja.

V druhom prípade sa používa na overovanie metrologických parametrov prístrojov (etalóny na overovanie vertikálneho a horizontálneho zväčšenia a etalóny drsnosti povrchu - etalóny, ktoré stelesňujú s udanou neistotou merania konvenčne pravé hodnoty parametrov drsnosti R_a , R_z , R_y , R_{Sm} a iné).

Sekundárne etalóny sú súbory etalónov, ktoré stelesňujú hodnoty parametrov drsnosti - R_a , R_z , R_y a ostatné. Používajú sa na kalibráciu prevádzkových meradiel (etalóny nižších rádov) metódou priameho merania.

Meradlo	Rozsah	Rozšírená neistota (k = 2)
Etalóny drsnosti povrchu typ A	0,03 μm ÷ 10 μm	(1 ÷ 3) %
Etalóny drsnosti povrchu typ C a D, parameter R_a , R_z , R_y ...	R_a : 0,1 μm ÷ 6 μm R_z , R_y ...: 0,1 μm ÷ 10 μm	(3 ÷ 6) % (3 ÷ 10) %

Kontaktné osoby:

Odborný pracovník: Mária Szmiczková
tel.: (02) 602 94 244, e-mail: szmiczkova@smu.gov.sk

Slovenský metrologický ústav
Karloveská 63, 842 55 Bratislava 4

Tel.: +421 2 602 94 521
Web: www.smu.sk